

Joanna Pyszna, Wydział Teologiczny UKSW

Ślub ubóstwa w duchowości Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego

The vow of poverty in the spirituality of the Congregation of the Sisters of the Resurrection.

STRESZCZENIE:

WOBEC MATERIALISTYCZNYCH I HEDONISTYCZNYCH TENDENCJI WSPÓŁCZESNEJ EPOKI WŁAŚNIE OD OSÓB ZAKONNYCH OCZEKUJE SIĘ ŚWIADECTWA CAŁKOWITEGO ODDANIA SIĘ BOGU PRZEZ WYRZECZENIE SIĘ SPRAW DOCZESNYCH NA ZNAK MIŁOŚCI DO STWÓRCY I WYBORU DÓBR PRZYSZŁYCH. CELEM ARTYKUŁU JEST PRZEDSTAWIENIE EWANGELICZNEJ RADY UBÓSTWA W DUCHOWOŚCI ZGROMADZENIA SIÓSTR ZMARTWYCHWSTANIA PAŃSKIEGO I ANALIZA TEGO ZAGADNIENIA W KONTEKŚCIE TEOLOGII ŻYCIA KONSEKROWANEGO. SZCZEGÓLNYM SPOSOBEM ZOBOWIĄZANIA DO WYPEŁNIANIA RAD EWANGELICZNYCH, WZOROWANYCH NA ŻYCIU I NAUCZANIU JEZUSA CHRYSZTUSA, SĄ ŚLUBY CZYSTOŚCI, UBÓSTWA I POSŁUSZEŃSTWA, SKŁADANE PRZEZ OSOBY KONSEKROWANE. W ARTYKULE NACISK POŁOŻONY JEST NA ŚLUB UBÓSTWA Z WYRÓŻNIENIEM DWÓCH JEGO WYMIARÓW: MATERIALNEGO I DUCHOWEGO. ASPEKT DUCHOWY JEST SZCZEGÓLNIIE ISTOTNY DLA DUCHOWOŚCI ZMARTWYCHWSTAŃSKIEJ, CZEGO WYRAZEM JEST RADYKALIZM EWANGELICZNY, CECHUJĄCY ŻYCIE MATEK FUNDATOREK.

ABSTRACT:

IN CONSIDERATION OF MATERIALISTIC AND HEDONISTIC TENDENCIES OF THE MODERN ERA RELIGIOUS PEOPLE ARE EXPECTED TO WITNESS TOTAL DEDICATION TO GOD BY RENOUNCING TEMPORAL AFFAIRS AS A SIGN OF THEIR LOVE TO THE CREATOR AND SELECTION OF THE FUTURE GOODS. THE AIM OF AN ARTICLE IS TO PRESENT THE EVANGELICAL COUNSEL OF POVERTY IN THE SPIRITUALITY OF THE CONGREGATION OF THE SISTERS OF THE RESURRECTION AND A STUDY OF THE ISSUE IN THE THEOLOGY CONTEXT OF CONSECRATED LIFE. A PARTICULAR WAY OF COMMITMENT TO FULFILL THE EVANGELICAL COUNSELS, MODELED ON JESUS CHRIST'S LIFE AND TEACHING, THERE ARE VOWS OF CHASTITY, POVERTY AND OBEDIENCE SUBMITTED BY CONSECRATED PERSONS. THE ARTICLE UNDERLINES THE VOW OF POVERTY AND HIGHLIGHTS BOTH MATERIAL AND SPIRITUAL MEASURE. THE SPIRITUAL ASPECT IS IMPORTANT MAINLY TO THE RESURRECTION SPIRITUALITY. IT IS EXPRESSED BY EVANGELICAL RADICALISM, WHICH FEATURES MOTHERS FOUNDER'S LIFE.

SŁOWA KLUCZOWE:

ŻYCIE KONSEKROWANE, ŻYCIE ZAKONNE, DUCHOWOŚĆ ZAKONNA, ODNOWA ŻYCIA ZAKONNEGO, RADY EWANGELICZNE, ŚLUBY ZAKONNE, EWANGELICZNE UBÓSTWO, UBÓSTWO ZAKONNE, ROK ŻYCIA KONSEKROWANEGO, PAPIEŻ FRANCISZEK, DUCHOWOŚĆ ZMARTWYCHWSTAŃCZA, DUCHOWOŚĆ ZMARTWYCHWSTAŃSKA, ZGROMADZENIE SIÓSTR ZMARTWYCHWSTANIA PANA NASZEGO JEZUSA CHRYSZTUSA, ZGROMADZENIA SIÓSTR ZMARTWYCHWSTANIA PAŃSKIEGO, ZGROMADZENIE ZMARTWYCHWSTANEK, ZMARTWYCHWSTANKI, BL. MATKA CELINA BORZECKA, MATKA JADWIGA BORZECKA.

KEYWORDS:

CONSECRATED LIFE, RELIGIOUS LIFE, RELIGIOUS SPIRITUALITY, RENEWAL OF RELIGIOUS LIFE, THE EVANGELICAL COUNSELS, RELIGIOUS VOWS, EVANGELICAL POVERTY, RELIGIOUS POVERTY, YEAR OF CONSECRATED LIFE, POPE FRANCIS, THE CONGREGATION OF THE SISTERS OF THE RESURRECTION OF OUR LORD JESUS CHRIST, THE CONGREGATION OF THE SISTERS OF THE RESURRECTION, SISTERS OF RESURRECTION, BLESSED MOTHER CELINE BORZECKA, MOTHER HEDWIG BORZECKA.

Od pierwszej niedzieli Adwentu 2014 roku aż do 2 lutego roku 2016 Kościół Po-wszechny obchodzi ogłoszony przez papieża Franciszka Rok Życia Konsekrowanego. Jest to czas refleksji nad stylem życia zakonnicy i zakonników, którzy zobowiązują się w szczególny sposób naśladować Chrystusa przez wypełnianie rad ewangelicznych: czystości, ubóstwa i posłuszeństwa.

Rady te stanowią dar Trójcy Przenajświętszej, który Kościół otrzymał od swego Pana i z Jego łaski nadal je podtrzymuje¹. Czystość oznacza tu całkowite oddanie się Bogu niepodzielnym sercem², ubóstwo polega na zupełnym zdaniu się na Boga oraz na rezygnacji z dóbr ziemskich z miłości do Niego; z kolei posłuszeństwo jest postawą wyrażającą się w gotowości wobec rozporządzeń Najwyższego oraz dążeniu do naśladowania Jezusa – Tego, który wypełniał wolę Ojca z miłością i oddaniem³.

Następca Benedykta XVI od początku swojego pontyfikatu podkreśla rolę ubóstwa w życiu osób poświęconych służbie Bożej, szczególnie zaś konsekrowanych, zobowiązanych do praktykowania tej cnoty na mocy złożonych ślubów. Wypełnianie tej ewangelicznej rady uważa on za jedno z najważniejszych zagadnień obecnego wieku. Podczas spotkania z koreańskimi zakonnicy i zakonnicy przedstawił ubóstwo jako swoisty „mur” życia konsekrowanego, który je chroni, i „matkę”, dzięki której życie to może kwitnąć i rozwijać się⁴. Papież nie ograniczył się w swoich wypowiedziach jedynie do postawy ubóstwa widzianej w kontekście stanu zakonnego. Podczas swego pierwszego spo-

¹ Zob. Kodeks Prawa Kanonicznego 575.

² Por. 1 Kor 7, 32–34.

³ Por. Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska „Vita consecrata”, Rzym 1996, s. 21.*

⁴ Przemówienie papieża Franciszka do zakonnicy i zakonnicy w Korei Południowej z dnia 16 sierpnia 2014 r., *Papież: ubóstwo jest „murem” i „matką”* (bez autora), portal internetowy czasopisma „Gość Niedzielny”, <http://gosc.pl/doc/2123019.Papiez-ubostwo-jest-murem-i-matka>. (dostęp 24.07.2015 r.).

tkania z dziennikarzami wyznał, że „pragnie Kościoła ubogiego i dla ubogich”⁵. W tym pragnieniu bez trudu dostrzec można ważny element misji Kościoła wobec ludzkości, wzorowany na życiu i nauczaniu Pana Jezusa.

Spośród licznych rodzin zakonnych, reprezentujących przeróżne tradycje, istnieją również zgromadzenia polskie - w tym Zgromadzenie Sióstr Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa⁶, założone pod koniec XIX wieku przez matkę i córkę: bł. Celinę Borzęcką⁷ i Sł. B. Jadwigę Borzęcką⁸. Celem artykułu jest przedstawienie ewangelicznej rady ubóstwa w duchowości Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego i analiza tego zagadnienia w kontekście teologii życia konsekrowanego.

⁵ http://www.opoka.org.pl/biblioteka/P/PR/m_franciszek_ubogi. (dostęp 24.07.2015 r.).

⁶ Zgromadzenie Sióstr Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa, zwane też Zgromadzeniem Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego (zmartwychwstanki), powstało w Rzymie w dniu 6 stycznia 1891 r. Zostało założone przez dwie Polki, Celinę Borzęcką i jej córkę Jadwigę. Powołaniem Zgromadzenia jest wielbienie Boga i głoszenie świata prawdy o Jego miłości przez uczestnictwo w Paschalnym Misterium Zbawienia. Siostry odwzajemniają tę miłość, idąc za Chrystusem, zgodnie z hasłem Zgromadzenia „przez krzyż i śmierć do zmartwychwstania i chwały”, a także dzieląc się dobrem wynikającym z otrzymanego charyzmatu. Łącząc życie kontemplacyjne z działalnością apostołską, starają się o religijne i moralne odrodzenie świata w duchu ewangelicznych błogosławieństw. Otwierają się na potrzeby bliźnich, posługując jako nauczycielki, wykładowczynie, wychowawczynie, przewodniczki duchowe, misjonarki, animatorki, rekolekcyjnistki, katechetki, pielęgniarki, opiekunki dzieci, chorych, starszych i potrzebujących. Aktualnie siostry pełnią swoją misję w Polsce, we Włoszech, w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie, Wielkiej Brytanii, Australii, Argentynie, na Białorusi, a także w Tanzanii. Całym swoim życiem – słowem, modlitwą i pracą apostołską – głoszą Dobrą Nowinę o Zmartwychwstaniu Chrystusa, realizując w ten sposób paschalny charyzmat Zgromadzenia. Por. M. L. Mistecka, *Zmartwychwstanki charyzmat i dzieje 1891–1991*, Lublin 2000, t. II, s. 313–530.

⁷ Celina Rozalia Leonarda z Chłudzińskich Borzęcka urodziła się 29 października 1833 r. w Antowilu koło Orszy (dzisiejsza Białoruś). W 1874 r. poślubiła Józefa Borzęckiego. Po śmierci męża w 1874 r. wraz z dwiema córkami wyjechała do Rzymu. W Wiecznym Mieście poznała o. Piotra Semenę CR – ówczesnego przełożonego generalnego Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego – którego wkrótce obrała za kierownika duchowego. Dnia 24 grudnia 1882 r. rozpoczęła próbę życia wspólnego, a 6 stycznia 1891 r., w wieku 58 lat, wraz z córką Jadwigą złożyła śluby wieczyste. Ten dzień uznaje się za oficjalny początek Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa. Za życia Celinę Borzęckiej powstały w sumie 22 wspólnoty w Polsce i zagranicą. Jesienią 1891 r. został utworzony pierwszy klasztor na ziemiach polskich (w Kętach). W 1896 r. siostry rozpoczęły pracę apostołską w Bułgarii, potem w Częstochowie i Warszawie, a następnie, w 1900 r., w Stanach Zjednoczonych. Celina Borzęcka zmarła w niedzielę 26 października 1913 r. w Krakowie, w wieku 80 lat. Pochowano ją w Kętach obok przedwcześnie zmarłej córki – Matki Jadwigi Borzęckiej CR. Kościół uznał świętość życia Matki Celinę: w 1944 r. rozpoczęto proces beatyfikacyjny, 11 lutego 1982 r. papież Jan Paweł II ogłosił dekret o heroicznosci jej cnót, a 25 lat później, 27 października 2007 r., Matka Fundatorka Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstanki została beatyfikowana w Rzymie w Bazylice św. Jana na Lateranie. Jej doczesne szczątki spoczywają w kościele św. Małgorzaty i św. Katarzyny w Kętach, dokąd w 2001 r. zostały przeniesione z krypty kęckiego klasztoru Sióstr Zmartwychwstanki. Por. T. M. Florczak, *Pierwsza zmartwychwstanka*, Poznań 2006, s. 7–103.

⁸ Jadwiga Borzęcka, współzałożycielka Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego, urodziła się 1 lutego 1863 r. w Obrembszczyźnie, niedaleko Grodna, jako czwarte dziecko Celinę i Józefa Borzęckich. Po śmierci ojca w 1874 r. wraz z matką wyjechała do Rzymu, gdzie poznała o. Piotra Semenę, którego obrała za przewodnika duchowego. Po odbytych rekolekcjach, 25 marca 1881 r., zdecydowała się współ-

Bibliografia wykorzystana w niniejszym artykule obejmuje pisma źródłowe i materiały pomocnicze. Najważniejszymi pozycjami są: Konstytucje i Statuty Generalne, Reguła i Dyrektorium Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego, a w dalszej kolejności pisma Matek Fundatorek oraz listy Matki Teresy Kalkstein do sióstr zgromadzenia⁹. Dodatkowo uwzględniono dzieła ks. Piotra Semenienki¹⁰, wybitnego teologa, a zarazem współzałożyciela męskiej gałęzi Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego i pomysłodawcy systemu ascetyczno-mistycznego, który leży u podstaw duchowości zmartwychwstańskiej. Analiza dostępnej literatury z wykorzystaniem metody analityczno-syntetycznej pozwoli określić rolę cnoty ubóstwa w duchowości zmartwychwstańskiej. O ile bowiem istnieją prace dotyczące duchowości Księży Zmartwychwstańców, o tyle podobne opracowania odnoszące się do instytutu żeńskiego są raczej nieliczne, a przy tym trudno dostępne – bo przeznaczone głównie do użytku wewnętrznego. Niniejszy artykuł można potraktować jako próbę wypełnienia tej luki.

1. Istota ślubów

Śluby czystości, ubóstwa i posłuszeństwa są szczególnym sposobem zobowiązania do wypełniania rad ewangelicznych, wzorowanych na nauczaniu Pana Jezusa i Jego życiu¹¹. Ze względu na swój wyjątkowy charakter powinny być składane świadomie, dobrowol-

pracować z matką przy założeniu nowego zgromadzenia, w którym pełniła funkcję asystentki generalnej. Zmarła w opinii świętości 27 września 1906 r. w Kętach w wieku 43 lat. Dnia 11 lutego 1982 r. papież Jan Paweł II ogłosił dekret o heroicznosci jej cnót. Por. M. L. Mistecka, *Zmartwychwstanki, charyzmat i dzieje 1891-1991*, Lublin 1999, t. I, s. 73-208.

⁹ Teresa Kalkstein CR urodziła się w 1888 r. Zdobyła staranne wykształcenie pedagogiczne i psychologiczne na Sorbonie i uniwersytecie we Fryburgu (Szwajcaria). Do Zgromadzenia Zmartwychwstaniek wstąpiła w 1911 r., przyjęta przez Matkę Fundatorkę Celinę Borzęcką. W Zgromadzeniu pełniła obowiązki mistrzyni alumnatu, przełożonej lokalnej, dyrektorki seminarium nauczycielskiego oraz pierwszej przełożonej prowincji polskiej, a następnie przełożonej generalnej. Ten najwyższy urząd pełniła w latach 1938-1967. Przygotowała i poprowadziła cztery kapituły generalne. Jej długa, bo trwająca 29 lat, ponawiana trzykrotnie kadencja odcisnęła na instytucie silne piętno, z powodu jej nieprzeciętnej i bardzo mocnej osobowości. Działalność Matki Teresy Kalkstein CR przypadła na czas II wojny światowej oraz zapoczątkowanej przez II Sobór Watykański odnowy życia zakonnego. Zmarła w 1980 r. Por. M. L. Mistecka, *Zmartwychwstanki...*, t. II, dz. cyt., s. 45-50.

¹⁰ Piotr Semenienko CR urodził się 29 czerwca 1814 r. w Dzieciolowie (dzisiejsze woj. podlaskie). W młodości rozpoczął studia w Wilnie, które przerwał na skutek wybuchu powstania listopadowego. W 1832 r. wyjechał do Francji, gdzie spotkał Bogdana Jańskiego i włączył się w założoną przez niego wspólnotę (Domek Jańskiego). Ukończył studia teologiczne w Rzymie, a 5 grudnia 1841 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Był głównym współtwórcą Zgromadzenia Księży Zmartwychwstania Pańskiego. W 1842 r. został pierwszym przełożonym nowej kongregacji. Funkcję tę sprawował przez wiele lat (1842-1845, 1873-1886). Był uważany za jednego z najbardziej uczonych ludzi Kościoła katolickiego swojej epoki, jak również miał opinię cenionego duszpasterza i spowiednika oraz kierownika duchowego wielu wybitnych kobiet (m.in. bł. C. Borzęckiej, s. B. J. Borzęckiej, bł. F. Siedliskiej, bł. M. Darowskiej, s. B. K. Białeckiej, bł. A. Truszkowskiej). Czynn timer współpracował ze Stolicą Apostolską. Zmarł w Paryżu 18 listopada 1886 r. Jego doczesne szczątki spoczywają w kościele przy domu generalnym Księży Zmartwychwstańców w Rzymie. Por. S. Urbański, *Duchowość zmartwychwstańska*, Warszawa 2003, s. 13.

¹¹ Zob. LG 43.

nie, z miłości do Boga i według Konstytucji Zgromadzenia. Jak podkreśla Dyrektorium Zgromadzenia, „śluby ułatwiają dojście do cnót ubóstwa, czystości i posłuszeństwa, ale cnotami nie są”¹². Ich głównym celem jest uświęcenie osoby konsekrowanej¹³.

Piotr Semenenko, będący autorem Reguły Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstanków, upatrywał w ślubach treści życia zakonnego¹⁴. Pouczał, że są to szczególnego rodzaju akty: nie tylko zewnętrzne, lecz dokonujące się o wiele głębiej, bo mające na celu „zrodzić w duszach ducha wyniszczenia i najgłębszej adoracji Boga, ducha modlitwy ciągłej, niczego nie pragnącej ani szukającej krom Boga, ducha poświęcenia siebie samej i ofiary, który nie umie niczego Bogu odmówić”¹⁵. Można więc powiedzieć, że ich interioryzacja zbliża każdą siostrę do osiągnięcia doskonałości zakonnej, dzięki czemu należy uznać śluby za istotny element uświęcenia właściwy dla osób konsekrowanych.

Stąd wypełnianie ślubów nie może opierać się na powierzchownym wykonywaniu podjętych zobowiązań. Jak zostało to ujęte w Dyrektorium Zgromadzenia, można „nic nie posiadać, a być przywiązaną do posiadania. Można pragnąć posiadać i nie mieć tym samym cnoty ubóstwa. Można żyć w celibacie i nie grzeszyć przeciwko cnotcie czystości materialnie – a nie mieć cnoty czystości. Można słuchać zewnętrznie – a słuchać z nie-ochotą, dla bojaźni, z musu, nie mieć tym samym cnoty posłuszeństwa”¹⁶. Niezbędna jest tutaj właściwa motywacja, zakorzeniona w miłości do Boga, gdyż tylko ta miłość powinna nadawać sens wszelkiemu wyrzeczeniu¹⁷.

Miłość do Boga jest nie tylko fundamentem ślubów zakonnych, ale również nieodzowną pomocą w ich wypełnianiu. Stanowi drugi z dwóch najważniejszych – obok Tajemnicy Paschalnej – elementów charakterystycznych duchowości zmartwychwstańskiej. „Miłość – jak przypominała siostram Matka Zofia Szulc¹⁸ – jest naszym Zakonem. Tym się szczycimy. Za tę prawdę, położoną jako fundament naszego życia i działania, dziękujemy Bogu razem z naszymi Założycielkami. Trzeba więc, abyśmy wkorzenione w Miłość, w miłości i z miłością oceniały każdą rzecz, każdą sprawę, każde zadanie i każdą osobę”¹⁹. W tym miejscu należy dodać, iż przyznanie szczególnego miejsca miłości w życiu każdej zmartwychwstanki wynika z charakteru uniwersalistycznego tejże cnoty,

¹² DR, s. 65.

¹³ DR, s. 64.

¹⁴ Zob. RG, s. 21.

¹⁵ RG, s. 21.

¹⁶ DR, s. 65.

¹⁷ Por. J. Pyszna, *Ofiarować się trzeba na przepaść*, Poznań 2014, s. 43.

¹⁸ Maria Marta Magdalena Szulc urodziła się 7 lipca 1908 r. w Warszawie. W 1928 r. rozpoczęła studia w Szkole Głównej Handlowej. W 1931 r. wstąpiła do Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstanków, gdzie otrzymała imię zakonne Zofia. Po ślubach oddała się pracy z młodzieżą. W 1957 r. została przełożoną klasztoru w Warszawie (Żoliborz), dwa lata później przełożoną Prowincji Warszawskiej, a później delegatką przełożonej generalnej. W 1967 r. kapituła generalna powierzyła jej urząd matki generalnej, który pełniła przez dwie kadencje, do r. 1980. Jej posługa przypadła na trudny okres reformy życia zakonnego, zapoczątkowanej przez II Sobór Watykański. Siostra Zofia odznaczała się miłością, cierpliwością, łagodnością i wyrozumiałością. Zmarła w Rzymie dnia 5 kwietnia 1980 r., w Wielką Sobotę, w czasie trwania XI Kapituły Generalnej. Por. M. L. Mistecka, *Zmartwychwstanki...* t. II, dz. cyt., s. 53.

która jako charyzmat Ducha Świętego nigdy się nie dezaktualizuje, ale urzeczywistnia się niezależnie od miejsca i czasu. Z tego powodu miłość jest uznawana przez przedstawicielki duchowości zmartwychwstańskiej za ideał doskonałości zakonnej²⁰.

Miłość człowieka do Boga poprzedza żywiona przez niego wiara w uprzedzającą i bezwarunkową miłość Boga do swojego stworzenia. Dopiero miłość wierząca w Miłość może uczynić człowieka zdolnym do odwzajemnienia miłości Boga, co prowadzi go stopniowo do rozmiłowania się w woli Bożej i umożliwia mu wejście na nowy, wyższy poziom zażyłości z Panem: czynienia tego, co On chce „nie z musu, nie niewolniczo, ale z własnej, nieprzymuszonej woli”²¹, aby nie tyle poddawać się Bogu, co oddać się Jemu²². Jak wskazują Konstytucje Zgromadzenia, tylko tak umotywowane wyrzeczenie rodzi radość o charakterze nadprzyrodzonym i pociąga innych ludzi do życia Ewangelią²³; stanowi więc rodzaj świadectwa ofiarowanego innym ludziom.

2. Ślub ubóstwa

Każda siostra zmartwychwstanka składa ślub ubóstwa, aby doskonalić się w swoich staraniach upodobnienia się do Chrystusa²⁴, będącego wzorem prawdziwego i świadomie wybranego ubóstwa – którego osiągnięcie powinno być szczerym pragnieniem każdej zakonnicy. Wedle Konstytucji Zgromadzenia podstawą uczestniczenia każdej siostry w ubóstwie Chrystusa powinna być pełna miłości przynależność do Osoby Zbawiciela, ponieważ tylko ten, kto prawdziwie kocha Pana, potrafi wyzbyć się wszystkiego dla Jego miłości²⁵.

Ślub ubóstwa kieruje wzrok osób konsekrowanych na jeden z aksjomatów wiary, głoszący, że wszystko jest darem Bożym, a pośród tego wszystkiego jedynie Bóg w życiu człowieka jest dobrem koniecznym. Tak rozumiane ubóstwo rodzi postawę wdzięczności, dziękczynienia Bogu za dar i staje się odpowiedzią na wszechobecny w świecie materializm, związany z nieopanowaną i zniewalającą człowieka żądzą posiadania.

Ubóstwo konsekrowane posiada dwa wymiary: prorocki i eschatologiczny. Postawa radykalizmu ewangelicznego, zakładająca dobrowolne zrzeczenie się przez człowieka dóbr doczesnych, powinna być odczytywana przez chrześcijan jako znak dóbr przyszłych. Tym samym świadectwo życia osób poświęconych szczególnej służbie Bożej jest nieodzowne dla ukazania Kościoła jako wspólnoty ukierunkowanej na to, co wieczne, i w dogłębny sposób obrazuje prawdę, że życie człowieka nie kończy się na tym świecie, ale znajduje swoje dopełnienie w Bogu.

¹⁹ Z. Szulc, *W służbie Miłości i Prawdy, Listy okólne przełożonej generalnej do Zgromadzenia*, t. I, Rzym 1979, s. 53.

²⁰ T. Kalkstein, *List Okólny o miłości*, Rzym 1950, s.1.

²¹ DR, s. 31.

²² DR, s. 31.

²³ Zob. K 18.

²⁴ Por. K 19.

²⁵ Por. K 18.

Należy podkreślić, że ubóstwo ściśle wiąże się z dwoma pozostałymi ślubami. Jedną z jego form jest bowiem praktykowanie czystości i wynikająca z niej bezżenność; podobnie posłuszeństwo można rozumieć jako ubóstwo osiągnięte na skutek stopniowego wyzbywania się swojej woli. Stąd przyjąć można, że cnota ta realizuje się i radykalizuje w ślubach oraz przez śluby czystości i posłuszeństwa.

2.1. Ubóstwo materialne

Ślubowane ubóstwo urzeczywistnia się na dwóch płaszczyznach: materialnej i duchowej. Według wskazań Reguły ubóstwo w wymiarze materialnym oznacza w pierwszej kolejności rezygnację z posiadania, wyrażoną przez całkowity brak własności osobistej²⁶. Ponadto, jak wynika z treści Konstytucji, wiąże się ono z wyrzeczeniem się wszelkich znamion luksusu oraz zachowaniem umiaru w zaspokajaniu podstawowych potrzeb²⁷. Jednocześnie oznacza zrezygnowanie z „prawa dowolnego zarządzania, używania i rozporządzania jakąkolwiek rzeczą doczesną mającą wartość pieniężną bez pozwolenia prawowitych przełożonych”²⁸. Sytuacja pozostawania w zależności od przełożonych w kwestii materialnej oraz wyrzeczenie się pożądlivosti i chęci posiadania leżą tutaj u podstaw dążenia do prawdziwej wolności – osiągalnej wtedy, kiedy człowiek nie daje się zniewolić rzeczami doczesnymi.

Nie wystarczy jednak sama zależność od przełożonych, gdyż konieczne staje się też osobiste praktykowanie ubóstwa. Zakonnica wyrzeka się więc swobodnego gromadzenia dóbr i niezależnego zarządzania nimi. Przejawia się to chociażby w ograniczonym przyjmowaniu wszelkich darów i korzyści majątkowych nawet ze strony najbliższej rodziny, a na polu zawodowym w dobrowolnym przekazywaniu wynagrodzenia za pracę na rzecz całego instytutu bez pełnego prawa do rozporządzania pieniędzmi wedle własnego uznania. Z oczywistych względów wspomniane regulacje nakładają na zgromadzenie (reprezentowane w tej sytuacji przez władzę zakonną, w tym przełożoną domową) konieczność troski o potrzeby każdej z sióstr.

Powyższa kwestia oznacza w praktyce konieczność osadzenia ślubu ubóstwa w przykazaniu miłości bliźniego z naciskiem na szczególny wymiar tejże miłości we wspólnocie zakonnej. Jest to tym bardziej istotne, że – jak już wcześniej zostało wspomniane – szczególną cechą duchowości zmartwychwstańskiej jest prymat miłości, ze względu na który przedstawiciele omawianej szkoły duchowości uznają doskonałą miłość siostrzaną za „wtórne zmartwychwstanie”²⁹, powołując się na słowa z Pierwszego Listu św. Jana Apostoła: „Jesteśmy przeniesieni ze śmierci do życia, ponieważ miłujemy braci” (1 J 3,14). Obrazuje to relację, jaka zachodzi między miłością Boga i bliźniego, gdzie stosunek do drugiej osoby jest wręcz sprawdzianem prawdziwości i dojrzałości miłości do Stwórcy. Problematyka ta była niejednokrotnie omawiana przez Założycielki. Przykładowo Matka

²⁶ Zob. RG, s. 27.

²⁷ Por. K 22.

²⁸ K 19.

²⁹ K (1944) 10.

Jadwiga Borzęcka wyjaśniała: „Złudzeniem jest oczywistym, jakoby się mogło Pana swego kochać, nie Kochając tych, z którymi żyć i obcować nam każe”³⁰. Słowa Fundatorki stanowią podkreślenie faktu, że przez wybór życia zakonnego siostra zmartwychwstanka zobowiązuje się żyć wymiarem wspólnotowym swojego powołania.

Bez wątpienia można mówić także o ubóstwie w kontekście gospodarowania czasem³¹. Tekst Reguły przestrzega, aby nie marnować czasu, gdyż odbywa się to ze szkodą dla wieczności³². Podkreśla się w nim również, że osoba zaślubiona i poświęcona Bogu nie może trwonić tego cennego daru, który z racji wyboru stanu zakonnego należy całkowicie do Boga³³. Stąd też zakonnica nie rozporządza swoim czasem, ale dostosowuje się do rytmu życia całej wspólnoty. Dotyczy to nie tylko wspólnej modlitwy i pracy, ale również codziennej rekreacji oraz wakacyjnego wypoczynku, których nie można podjąć bez uzyskania decyzji przełożonych i bez rozważenia potrzeb wszystkich członków instytutu. Każda siostra w tych kwestiach zawsze powinna kierować się dobrem wspólnym, ponieważ – jak formułują to zalecenie Konstytucje Zgromadzenia – siostry swoim życiem będą „wrażały prawdziwą zależność od Boga i wzajemną zależność od siebie we wspólnocie”³⁴.

Wszystko, co stanowi własność Zgromadzenia, jest wspólne, a dobra instytutu nie należą do żadnej z członkiń, ale do Zgromadzenia jako całości³⁵. Ślubowane ubóstwo ma stać się stylem życia, dlatego siostry będą starały się być zadowolone z racji posiadania tych środków, jakie Zgromadzenie jest im w stanie zapewnić³⁶. Taka forma ubóstwa nie oznacza jednak bezczynności, bierności i braku zaangażowania, kiedy to oczekuje się od innych zaspokojenia swoich potrzeb, bez wysiłku z własnej strony. Należy bowiem mieć na względzie, że zakonnice i zakonnicy realizują ślub ubóstwa również przez poddanie się powszechnemu prawu pracy. „Ubóstwo zakonne – podaje Reguła Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstanków – nie może się ostać bez zamięłowania pracy”³⁷. Pozostając przy tej kwestii warto podkreślić, że każda zmartwychwstanka zobowiązuje się do pełnienia obowiązków, jakie nałoży na nią Zgromadzenie, bez wartościowania form pracy, ponieważ wszystkie jej rodzaje „należą do tego samego wielkiego dzieła, które Bóg łączy”³⁸. Oprócz solidnie wykonywanej pracy na rzecz własnego uświęcenia oraz dobra wspólnego, ślubowane ubóstwo powinno wiązać się także z ufnością w Opatrzność Bożą³⁹. Zabieganie o środki doczesne wiąże się wtedy z zawierzeniem Bogu i Jego miłości do człowieka (por. Mt. 6, 25-34).

³⁰ J. Borzęcka, *Notatka z dnia 14 kwietnia 1904 r.*, w: tejże, *Łaska oddania się Panu*, Rzym 1992, s. 110.

³¹ Zob. SG 5.

³² Zob. RG, s. 30.

³³ Zob. RG, s. 30.

³⁴ K 22.

³⁵ Por. RG, s. 30.

³⁶ Por. K 22.

³⁷ RG, s. 29.

³⁸ RG, s. 29.

³⁹ Por. K 20.

Należy dodać, że prawdziwe ubóstwo uwrażliwia osobę konsekrowaną na drugiego człowieka, co ma szczególne znaczenie w przypadku działalności instytucji oddanych dziełom apostołskim, do których zalicza się Zgromadzenie Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego, posługujące bliźnim na polach wychowawczym, edukacyjnym i dobroczynnym. Zgromadzenie to stara się otaczać szczególną troską osoby doświadczające różnego typu trudności i nieść im nie tylko pomoc materialną, ale przede wszystkim nadzieję, wynikającą z głoszenia Dobrej Nowiny o Zmartwychwstaniu Chrystusa, realizując w ten sposób paschalny charyzmat Zgromadzenia. Takie postępowanie ma swoje uzasadnienie w Biblii, dokumentującej wiele przykładów otaczania przez Boga szczególną miłością ludzi cierpiących i opuszczonych. Postawa oddawania całej siebie bliźnim to najżywszy przejaw naśladowania Jezusa, który przeszedł przez ziemię „dobrze czyniąc” (Dz 10, 38). Przez ubogie życie Zbawiciel okazał solidarność z ludźmi cierpiącymi biedą, niedostatek i niesprawiedliwość, dlatego dbałość o nich jest wymownym znakiem realizowania ideałów Ewangelii w życiu społecznym.

Środki do życia, jak i te konieczne do podjęcia i kontynuowania pracy apostołskiej, Zgromadzenie zdobywa przez pracę; jest przy tym zobowiązane Konstytucjami do unikania nieumiarkowanego gromadzenia majątku, by mogło dawać zbiorowe świadectwo ubóstwa.

2.2. *Ubóstwo duchowe*

Jak było wspomniane, autentyczne ubóstwo nie ogranicza się tylko do zewnętrznego stanu posiadania i aby mogło być uznane za doskonałe, musi stać się aktem wewnętrznym⁴⁰. Jak wskazuje Reguła, siostry, wyzbywszy się najpierw wszystkich rzeczy zewnętrznych, będą starały się wyzucić z wszelkich bogactw wewnętrznych, przede wszystkim z dobrego wyobrażenia o sobie: „czy to z powodu przymiotów, czyniących je jakoby wyższymi nad inne; czy też z powodu przymiotów serca, czyniących je jakoby lepszymi; czy też nareszcie i tego niech się najbardziej lękają, z powodu swych uczynków i mniemanych zasług, przez które wydawałyby się doskonalszymi od innych. W tym wszystkim będą przestrzegały pilnie owego świętego wewnętrznego ubóstwa, które im mówić będzie, »że to nie twoje«”⁴¹. Wyzbycie się miłości własnej ma na celu doprowadzić każdą siostrę do zjednoczenia ze Zbawicielem i wewnętrznego zmartwychwstania, w którym następuje przemienienie ducha ludzkiego przez miłość, działanie ludzkie ustępuje działaniu Bożemu, a jedynym życiem człowieka staje się życie Chrystusa Pana.

Jak wskazuje powyższy tekst Reguły, ubóstwo wewnętrzne jest integralnie związane z postawą pokory, polegającą na tym, że człowiek w każdym darze widzi łaskę Bożą, a tego, co otrzymał, nie uważa ani za swoją własność, ani za efekt swoich zasług⁴². Stąd

⁴⁰ Zob. RG, s. 27.

⁴¹ RG, s. 28.

⁴² „Pokora jest najprzód radykalnym przekonaniem, że jesteśmy niczym; że być niczym odnosi się do tego, co niby mamy tj., że nic nie mamy, że nic nie potrafimy, a nareszcie, że nic z siebie nie zrobimy. Nicstwo jest wyrazem naszego bytu”. Zob P. Semenenko, *Życie wewnętrzne*, Lwów 1931, s. 283, 286.

przedstawiciele szkoły duchowości zmartwychwstańskiej uwrażliwiają osoby zakonne na konieczność usilnej pracy nad wykorzeniem z siebie wszelkiego „łakomstwa duchowego”, które Piotr Semenenko rozumiał jako miłość własnej osoby i rodzące się z tego pragnienie, aby być „czymś samym z siebie”⁴³. Konstytucje Zgromadzenia podkreślają przy tym potrzebę ciągłego zwracania się do Boga z prośbą o coraz lepsze poznanie siebie, co również stanowi charakterystyczny element duchowości zgromadzenia: „Będziemy błagać Ducha Świętego – brzmi 52 i 53 punkt – o łaskę jasnego poznania swojej nicości, nędzy i zepsucia przez grzech, o łaskę widzenia siebie w prawdzie, zgodzenia się na tę prawdę o sobie i łaskę wiernej uległości na działanie Boga, który kształtuje w nas obraz Swojego Syna”⁴⁴.

Ślubowane ubóstwo jako wyraz utożsamienia się ze stylem życia Jezusa, a nawet uczestniczenia w Jego życiu ofiary, przeobraża człowieka i zbliża go do uznania prawdy o sobie. W szkole duchowości zmartwychwstańskiej na tę prawdę składa się poznanie własnych nicestwa i nędzy, na które Piotr Semenenko często wskazywał w swoim nauczaniu. Przez nicestwo rozumiał on całkowitą zależność człowieka od Boga w istnieniu i działaniu, przez nędzę zaś brak tego, co człowiek posiadał przed grzechem pierworodnym⁴⁵. Nadto zakonnik podkreślał, że nędza nie jest synonimem nicestwa, które istniało już przed pierwszym upadkiem, stanowiąc niezbędną warunek stworzenia⁴⁶. Poznanie siebie uważał zaś za nieodzowny etap duchowego wzrostu w duchu zmartwychwstańskim⁴⁷, co umożliwia stopniowe duchowe przeobrażenie w Chrystusa, a zatem przybliżenie się do wzoru wymaganej świętości, opisanego w Regule i Konstytucjach Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. Jezus Zmartwychwstały ma stać się Panem całej istoty każdej zmartwychwstanki do tego stopnia, aby ze św. Pawłem Apostołem mogła ona powiedzieć: „Żyję ja, już nie ja – żyje we mnie Chrystus!” (Ga 2,20).

Nakierowana na zjednoczenie z Bogiem praca wewnętrzna sióstr streszcza się w słowach wrytych na krzyżach profesyjnych: „Per cruce[m] et morte[m] ad resurrectione[m] et gloria[m]”⁴⁸, a nawiązujących do Misterium Paschalnego Chrystusa, które jest pod-

⁴³ Zob. RG, s. 28.

⁴⁴ K 52-53.

⁴⁵ Zob. P. Semenenko, *Życie wewnętrzne...*, dz. cyt., s. 9-10. W celu wyjaśnienia można dodać, że teologia dogmatyczna podkreśla, iż grzech pierworodny naruszył istniejący w człowieku porządek, charakterystyczny dla stanu pierwotnego, w którym ludzie posiadali dary naturalne, nadnaturalne i poza-naturalne. Pierwsze z wymienionych odnoszą się do natury człowieka i są nimi niezmiennie ciało, dusza, rozum i wolność. Nadnaturalne wykraczają poza ludzką naturę, a zaliczają się do nich: łaska uświęcająca, życie Boże, wiara, nadzieja, miłość oraz przyjaźń z Bogiem. Dary te człowiek utracił w konsekwencji pierwszego upadku, ale zostały one przywrócone ludzkości przez zasługi Jezusa Chrystusa. Dary poza-naturalne zaś, które udoskonalają naturę ludzką (tj. nieśmiertelność, niecierpliwość, wiedza włana oraz integralność natury ludzkiej) nie zostały przywrócone, wskutek czego człowiek pragnący wzrastać duchowo zmuszony jest do nieustannej pracy nad sobą, poprzedzonej poznaniem i zaakceptowaniem swojej obecnej kondycji, co jest ważnym elementem formacji zmartwychwstańskiej.

⁴⁶ P. Semenenko, *Ćwiczenia duchowe*, Kraków 1903, s. 26.

⁴⁷ Zob. K 21.

⁴⁸ Tzn. „Przez krzyż i śmierć do zmartwychwstania i chwały”.

Wzorem ubóstwa duchowego są dla chrześcijan Jezus Chrystus i Jego Matka. Jak wskazuje Reguła, aby doskonale wypełniać ten ślub, każda z sióstr będzie odwoływać się do ubóstwa Chrystusa Pana, który „nie miał gdzie głowy skłonić” (por. Mt 8,20). Stąd każda siostra winna kochać ubóstwo i szczerze pragnąć być prawdziwie ubogą. Będzie także starała się naśladować Maryję, która swoją pokorą i unizieniem zaskarbiła sobie błogosławieństwo Stwórcy.

stawą duchowości Sióstr Zmartwychwstank. Jak już zostało podkreślone, z racji swojego paschalnego powołania siostry są zobowiązane do usilnej pracy nad własną przemianą duchową. „Chrystus – podają Konstytucje Zgromadzenia – który cierpiał, ażeby wejść do Swojej chwały, tak i my – jeżeli chcemy z Nim zmartwychwstać – musimy zaprzecić się siebie i naśladować Go, podejmując wciąż na nowo swój codzienny krzyż”⁴⁹. Wierne wypełnianie Konstytucji poprzez przyjęcie cierpienia w duchu naśladowania Zbawiciela można uznać również za jeden z wymiarów ubóstwa duchowego. Jak wskazuje z kolei soborowa konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”, prawdziwa przemiana świata powinna dokonywać się w Duchu Ośmiu Błogosławieństw, czego znakiem jest choćby świadectwo życia osób konsekrowanych⁵⁰.

W tym miejscu warto wyjaśnić, że duchowość Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego opiera się m.in. na cytowanej już wielokrotnie Regule, zwanej „Regułą Ośmiu Błogosławieństw”. Jak wyjaśniała Matka Teresa Kalkstein, ewangeliczne Błogosławieństwa streszczają w sobie całą doskonałość chrześcijańską, dlatego życie siostry zmartwychwstanki powinno być ich wierną realizacją. Są one również ukoronowaniem dzieła Jezusowego dokonującego się w duszy człowieka, do czego prowadzą trzy cnoty teologalne oraz Dary Ducha Świętego. Wedle założeń duchowości zmartwychwstańskiej wierne zachowanie Reguły ma doprowadzić osobę konsekrowaną do takiego stopnia rozwoju duchowego, aby już na ziemi zakosztowała przedsmaku nieba i widzenia błogosławionych⁵¹. Jaka więc powinna być postawa prawdziwej zmartwychwstanki, aby można było powiedzieć, że żyje ona duchem Ośmiu Błogosławieństw?

⁴⁹ K 51.

⁵⁰ Zob. KK 31.

⁵¹ T. Kalkstein, *Matka Celina Borzęcka*, Rzym 1951, s. 106.

Odpowiedź na to pytanie daje Matka Teresa Kalkstein, wieloletnia przełożona generalna Zgromadzenia Zmartwychwstank. Odwołując się do Kazania na Górze podawała siostronom taki wzór: „Największym szczęściem dla niej [zmartwychwstanki – przyp. J.P.] ma być życie w ubóstwie, zupełnym oderwaniu od dóbr doczesnych, od świata i od siebie samej. Z radością powinna pełnić cnoty cichości, wyrzeczenia, słodyczy, czystości serca, rozsiewać miłosierdzie i pokój naokoło, łaknąć i pragnąć sprawiedliwości, a wreszcie dojść aż do tego, by rozmiłować się w krzyżu, cierpieniu i prześladowaniu dla sprawiedliwości”⁵².

Tak wzniosłe świadectwo życia ma ogromne oddziaływanie apostołskie, a ponieważ Zgromadzenie dzieli się dobrem wynikającym z własnego charyzmatu, zgodnie z zasadą harmonii między życiem kontemplacyjnym a działalnością zewnętrzną, to świadectwa te mogą przyczyniać się do religijnego i moralnego odrodzenia świata w duchu ewangelicznych błogosławieństw. Mając na uwadze przedmiot niniejszego artykułu należy przypomnieć, że pierwsze wezwanie Chrystusowego Kazania na Górze dotyczy właśnie ewangelicznego ubóstwa⁵³, które powinien praktykować każdy chrześcijanin, bez względu na obrany stan życia.

Wzorem ubóstwa duchowego są dla chrześcijan Jezus Chrystus i Jego Matka. Jak wskazuje Reguła, aby doskonale wypełniać ten ślub, każda z sióstr będzie odwoływać się do ubóstwa Chrystusa Pana⁵⁴, który „nie miał gdzie głowy skłonić” (por. Mt 8,20). Stąd każda siostra winna kochać ubóstwo i szczerze pragnąć być prawdziwie ubogą⁵⁵. Będzie także starała się naśladować Maryję, która swoją pokorą i uniżeniem zaskarbiła sobie błogosławieństwo Stwórcy⁵⁶: „Nie można sobie wyobrazić piękniejszej drogi – nauczała w swoich listach przełożona generalna Matka Kalkstein. – Dzielić ubóstwo Jezusa i Maryi to nasz przywilej i nasz honor”⁵⁷. Zaleca więc ona potrzebę rozmiłowania się w ubóstwie, uważając je za specjalny dar Boży dla każdej osoby zakonnej⁵⁸.

3. Przykład życia Matki Fundatorki, bł. Celiny Borzęckiej

Analizując temat ubóstwa w duchowości Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego nie sposób pominąć postaci Matek Fundatorek: bł. Celiny Borzęckiej i Sł. B. Jadwigi Borzęckiej, które pozostawiły swoim duchowym córkom heroiczne świadectwo życia radami ewangelicznymi. Wśród nich wyróżnić można ubóstwo.

W tym miejscu należy wskazać, że przełomowym momentem w życiu Matek Założycielek był dzień 6 stycznia 1891 r., kiedy to matka i córka złożyły profesję wieczystą we-

⁵² Tamże.

⁵³ „Błogosławieni ubodzy w duchu”, Mt 5,3.

⁵⁴ Zob. RG, s. 26.

⁵⁵ Zob. RG, s. 27.

⁵⁶ Por. K 21.

⁵⁷ T.Kalkstein, *Na straży Miłości i Prawdy – Listy Okólne Matki Generalnej do Zgromadzenia 1950–1961, t. II*, Rzym 1961, s. 326.

⁵⁸ Tamże.

dług Reguły i Konstytucji Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego⁵⁹. Matka Teresa Kalkstein, autorka życiorysu bł. M. Celiny Borzęckiej, podkreślała, że dzieło fundacji nowego zgromadzenia rozpoczęło się podobnie jak ziemskie życie Zbawiciela: od ubóstwa, trudu i wyniszczenia⁶⁰. Jednak, jak dodała dalej, pomimo licznych trudności związanych z rozwojem nowej rodziny zakonnej (m.in. słabego zdrowia Fundatorki, długów, niewystarczających środków finansowych, a czasem nawet dotkliwego ubóstwa), bł. Celina w pogodzie ducha i z ufnością prowadziła dalej powierzone jej przez Boga dzieło⁶¹. Co więcej, mimo problemów materialnych Zgromadzenia, Matka Fundatorka starała się wspomagać najuboższych. Historia jej życia jest wymownym świadectwem zaufania Opatrzności Bożej.

Nie dziwi więc fakt, że wiele osób wyrażało głębokie uznanie dla Założycielki z powodu jej działań wokół tworzenia instytutu. Ona sama natomiast pisała, że spotykający ją ze strony ludzi podziw często wiązał się z ich niedowierzaniem⁶². Niemniej jednak praktykowanie ubóstwa stanowiło istotny aspekt podjętej przez nią pracy apostołskiej. Błogosławiona Celina była bowiem przekonana, że świadectwo prawdziwego ubóstwa ma dobry wpływ na ludzi spoza klasztoru: „Więcej zdobędziemy dusz naszym ubóstwem – powtarzała – niż byśmy miały pałace”⁶³.

Jak już zostało wcześniej wspomniane, z idei ubóstwa zakonnego wypływa zasada poddania się przez każdą osobę konsekrowaną powszechnemu obowiązkowi pracy. Matka Fundatorka była zdania, że w klasztorze każda praca jest równie ważna i potrzebna. „Winnaś się przyłożyć z całego serca i dobrej woli do każdej pracy, jaką otrzymasz – tłumaczyła jednej z nowicjuszek. – Musisz być wierniejszą, dokładniejszą, [...] musisz sobie wymodlić zamiłowanie do każdej, choćby najdrobniejszej pracy. W klasztorze nie ma małych rzeczy! Wszystko, co się odnosi do chwały Bożej, winno być wielkie w oczach twoich”⁶⁴. Jak wywnioskować można na podstawie tej wypowiedzi, sprawdzianem autentycznego ubóstwa jest właściwa postawa wobec zadań zleconych przez przełożonych – co ma związek ze ślubem posłuszeństwa, który można uważać za najwyższą formę ubóstwa, rozumianą jako wyrzeczenie się własnej woli. Również Matka Teresa Kalkstein, wybitna zmartwychwstanka, a zarazem wierna kontynuatorka myśli Matki Fundatorki, dobitnie wskazywała, że każdy zakon opiera się na dwóch filarach: ubóstwie i posłuszeństwie – dlatego też upadek życia zakonnego wiązała ona z nadużyciami w sferze realizacji ślubowanych cnót. Uwrażliwiała tym samym swoje współsiostry na możliwe trudności, wiedząc, iż praktyka ewangelicznego ubóstwa będzie coraz trudniejsza, zważywszy na

⁵⁹ Por. T. Kalkstein, *Matka Celina...*, dz. cyt., s. 293.

⁶⁰ Tamże, s. 87.

⁶¹ Tamże, s. 158.

⁶² Można zacytować tu chociażby jedną z notatek bł. Celiny Borzęckiej: „Wtorek. Przyszedł gwardian odprawić mszę św. [...] Zachwyca go ubóstwo, reguła, aby nic nie posiadać i o nic nie prosić. Nie wierzy w nasze ubóstwo”. C. Borzęcka, *Listy do córki Jadwigi*, t. I, Rzym 1990, s. 167.

⁶³ *Matka Fundatorka Celina Borzęcka w pracy nad Nowicjatem Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa w Kętach 1910–1913*, Poznań 1952, mps, s. 118.

⁶⁴ Tamże, s. 77.

Bardzo wymowne świadectwo postawy bł. Matki Celiny Borzęckiej dała jedna z siostr. Przywołała zachowanie przełożonej w refektarzu, kiedy to Fundatorka niechętnie przyjmowała potrawy specjalnie dla niej przygotowane, lepsze i delikatniejsze. Dzieliła się nimi z innymi siostrami, gdyż twierdziła, że ona również ślubowała ubóstwo i z tej racji nie chce mieć żadnych przywilejów, a wyjątków ze względu na wyższe przełożenie nie potrzebuje.

wzrost dobrobytu i dostępu do coraz to nowych udogodnień. Wszystko to mogło stwarzać pokusy zbyt swobodnej i szerokiej interpretacji przepisów prawa zakonnego, co w konsekwencji mogło prowadzić do nadużyć i uchybień⁶⁵.

Bardzo wymowne świadectwo postawy bł. Matki Celiny Borzęckiej dała jedna z siostr. Przywołała zachowanie przełożonej w refektarzu, kiedy to Fundatorka niechętnie przyjmowała potrawy specjalnie dla niej przygotowane, lepsze i delikatniejsze. Dzieliła się nimi z innymi siostrami, gdyż twierdziła, że ona również ślubowała ubóstwo i z tej racji nie chce mieć żadnych przywilejów, a wyjątków ze względu na wyższe przełożenie nie potrzebuje⁶⁶. Po dziś dzień przekaz ten odczytuje się jako ważne świadectwo świadomości wybranego ubóstwa, które dotyczy w takim samym stopniu każdej osoby we wspólnocie, bez względu na piastowane stanowisko.

Założycielka nauczała swoje duchowe córki, że w życiu zakonnym chodzi nie tyle o ubóstwo materialne, co o ducha ubóstwa. Przywoływała przykłady osób zakonnych, które – choć niewiele posiadają – mogą mimo to być przywiązane do swoich drobiazków i w ten sposób nie posiadać wspomnianej cnoty. Tak jest choćby z zakonnikami przywiązanymi do wygodnego życia, co skutkuje u nich lękiem wobec trudów i przeciwności. Przyznawała, że widok „niewoli” takich osób wzbudza w niej wielką litość⁶⁷.

Fundatorka była zatem w pełni świadoma tego, że istotą duchowości zmartwychwstańskiej jest prymat ubóstwa duchowego nad materialnym – nad czym pracowała całe swoje życie. Uważała, że jedyne, co może ofiarować Bogu, to własna nicość i nędza⁶⁸. Zalecała ponadto, aby zachowywać ducha ubóstwa nawet w chorobie, by również w sytu-

⁶⁵ T. Kalkstein., *Na straży Miłości i Prawdy...*, dz. cyt., s. 327.

⁶⁶ *Matka Fundatorka Celina Borzęcka w pracy nad Nowicjatem...*, dz. cyt., s. 113.

⁶⁷ Tamże, s. 117–118.

⁶⁸ C. Borzęcka, *Modlitwa i praca nad sobą. Wskazania Matki Celiny Borzęckiej zawarte w listach do siostr*, Rzym 2002, s. 18.

acjach granicznych nie skupiać się na sobie, ale na Bogu⁶⁹. Umierając miała przed oczami nie tyle swoje cierpienia, co przyszłość Zgromadzenia, do ostatniego tchnienia udzielała siostronom duchowych wskazówek.

Jak wykazała powyższa analiza, życie błogosławionej Matki Fundatorki cechował radykalizm ewangeliczny. Konsekrowana Bogu, złożyła Stwórcy całkowity i niepodzielny dar z siebie. Heroicznie pozwoliła umierać sobie i swoim upodobaniom, aby dojść do wyczekiwanego duchowego zmartwychwstania.

Zakończenie

Istotę ubóstwa w duchowości Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstaneek najlepiej oddają słowa Matki Teresy Kalkstein. Zostały one jednak napisane przez osobę, która wzorem Matki Fundatorki całym swoim życiem realizowała paschalny charyzmat Zgromadzenia. Ponadto Matka Teresa Kalkstein jak nikt inny przed nią i po niej potrafiła ten charyzmat objaśniać i rozwijać. Pisała więc tak: „Praktykując ubóstwo mamy dojść do takiego oderwania od dóbr ziemskich, iżby każda Siostra mogła zawołać ze św. Franciszkiem z Asyżu *«Deus meus et omnia»* – Bóg mój i wszystko. Kocham tylko Pana Boga, Jego Chwałę, Jego Wolę Najświętszą. A wszystko inne, wszelkie dobro stworzone jest dla mnie szczeblem tej drabiny mistycznej, po której się wspinam do Nieba. Praktyka świętego ubóstwa odrywa mnie od stworzeń, od ziemi, od wygod i dostatku, oczyszcza duszę i uzdalnia do rzeczy Niebieskich. Wiara wprowadza duszę na drogę ewangelicznego, dobrowolnego ubóstwa. Nadzieja ukazuje nam nieskończone dobra, ukryte w tym ochotnym wyrzeczeniu się dóbr doczesnych. Dlatego ubóstwo napędza duszę błogą, niewypowiedzianą radością. A wreszcie miłość znajduje w ubóstwie doskonały swój wyraz, bo oddała wszystko za wszystko i znalazła Wszystko. Dusza zakonna jest wtedy szczęśliwa, naprawdę szczęśliwa!”⁷⁰ Zamieszczone słowa są dowodem harmonijnego przenikania się ascetyki i mistyki w życiu zakonnym, a przy tym pokazują, iż obie te drogi chrześcijańskiego uświęcenia i udoskonalenia prowadzą do jednego celu – zjednoczenia z Bogiem przez miłość.

Analiza zgromadzonych pism i dokumentów wykazała, że profesja rad ewangelicznych stanowi treść zakonnego życia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego. Z racji szczególnego oddziaływania apostołskiego świadectwa sióstr, dla których postawa Zbawiciela jest wzorem wszelkiej doskonałości i świętości, charakterystyczne przymioty Jezusa Chrystusa, takie jak dziewictwo, ubóstwo i posłuszeństwo, stają się w sposób szczególny i trwały widzialne w świecie⁷¹. W naśladowaniu Chrystusa fundamentalne znaczenie ma wypełnianie ślubu ubóstwa w obu jego wymiarach: materialnym i duchowym, przy czym dla duchowości zmartwychstańskiej – co starałam się wykazać – istotne jest uznanie prymatu ubóstwa duchowego nad materialnym oraz wypracowanie w sobie na trwałe ducha ubóstwa, niezbędnego do właściwego przeżywania swojego powołania. Co

⁶⁹ *Matka Fundatorka Celina Borzęcka w pracy nad Nowicjatem...*, dz. cyt., s. 91.

⁷⁰ T. Kalkstein., *Na straży Miłości i Prawdy...*, dz. cyt., s. 328.

⁷¹ Jan Paweł II, *Adhortacja apostołska „Vita consecrata...*, dz. cyt., 1.

więcej, praktykowanie ubóstwa jest dla Sióstr Zmartwychwstanków ściśle związane z wypełnianiem pozostałych ślubów. Zachowanie czystości i wynikająca z niej bezżenność rozumiane są więc także jako forma ubóstwa; podobnie posłuszeństwo można rozumieć jako ubóstwo osiągnięte na skutek stopniowego wyzbywania się swojej woli. Przedstawiony w niniejszym artykule ewangeliczny radykalizm, cechujący w przykładowy sposób życie błogosławionej Matki Fundatorki, służy tu najpełniejszemu oddaniu piękna i nieskończonej głębi paschalnego charyzmatu, realizowanego przez Zgromadzenie Sióstr Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa. ■

BIBLIOGRAFIA:

- Borzęcka C., *Listy do córki Jadwigi*, t. I, Rzym 1990.
- Borzęcka C., *Modlitwa i praca nad sobą. Wskazania Matki Celiny Borzęckiej zawarte w listach do sióstr*, Rzym 2002.
- Borzęcka J., *Łaska oddania się Panu*, Rzym 1992.
- Dyrektorium Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego, Lwów 1932.*
- Florczak T. M., *Pierwsza Zmartwychwstanka Celina z Chludzińskich Borzęcka*, Poznań 2006.
- Jan Paweł II, *Adhortacja apostołska „Vita consecrata”*, Rzym 1996.
- Kalkstein T., *List Okólny o miłości*, Rzym 1950.
- Kalkstein T., *Matka Celina Borzęcka*, Rzym 1951.
- Kalkstein T., *Na straży Miłości i Prawdy - Listy Okólne Matki Generalnej do Zgromadzenia 1950-1961*, t. II, Rzym 1961.
- Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku, treść kodeksu opublikowana na portalu internetowym Katolicki.net, źródło: http://www.katolicki.net/ftp/kodeks_prawa_kanonicznego.pdf (dostęp 25.07.2015 r.).*
- Konstytucje Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa*, Rzym 1944.
- Konstytucje Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa*, Rzym 1995.
- Matka Fundatorka Celina Borzęcka w pracy nad Nowicjatem Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa w Kętach 1910-1913*, Poznań 1952, mps.
- Mistecka M. L., *Zmartwychwstanki, charyzmat i dzieje 1891-1991*, t. I, Lublin 1999.
- Mistecka M. L., *Zmartwychwstanki, charyzmat i dzieje 1891-1991*, t. II, Lublin 2000.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu: w przekładzie z języków oryginalnych*, pod red. Kazimierza Dynarskiego i Marii Przybył, Wydawnictwo Pallotinum, Poznań 2005.
- Pyszna J., *Ofiarować się trzeba na przepadłe*, Poznań 2014.

DUCHOWOŚĆ ZAKONNA

Reguła Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego z 1882 roku zwana Regułą Ośmiu Błogosławieństw, Rzym 1967.

Semenenko P., *Ćwiczenia duchowne*, Kraków 1903.

Semenenko P., *Życie wewnętrzne*, Lwów 1931.

Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, Rzym 1965.

Statuty Generalne Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa, Rzym 2005.

Urbański S., *Duchowość zmartwychwstańcza*, Warszawa 2003.

WYKAZ SKRÓTÓW

DR - *Dyrektorium Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego*, Lwów 1932.

K - *Konstytucje Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa*, Rzym 1995.

R - *Reguła Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego z 1882 roku zwana Regułą Ośmiu Błogosławieństw*, Rzym 1967.

SG - *Statuty Generalne Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa*, Rzym 2005.

O AUTORCE:

mgr lic. Joanna Pyszna, absolwentka edukacji medialnej i dziennikarstwa Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Aktualnie doktorantka teologii duchowości UKSW. Przygotowuje rozprawę doktorską na temat duchowości zakonnej z uwzględnieniem duchowości Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego. Kontakt: joanna.psp@gmail.com